

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Фізико-математичний факультет
Кафедра математики

ЗАТВЕРДЖУЮ :

Завідувач кафедри математики

 Юрій СМОРЖЕВСЬКИЙ

“31” серпня 2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

підготовки фахівців **першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

за освітньо-професійною програмою **Середня освіта (Математика, інформатика)**

спеціальності **014 Середня освіта (Математика)**

предметної спеціальності **014.04 Середня освіта (Математика)**

галузі знань **01 Освіта/ Педагогіка**

Кам'янець-Подільський, 2023

Укладачі програми: **Ю.Л. Сморжевський**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики

Моцик Р.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних наук

Лебідь І.Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом

Дорофей С.В., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології освіти

Затверджено на засіданні кафедри математики

Протокол № 10 від «31» серпня 2023 р.

ПОГОДЖЕНО :

Гарант освітньої програми

_____

Юрій СМОРЖЕВСЬКИЙ

Вступ

В системі підготовки вчителя важливе місце належить виробничій педагогічній практиці в закладах загальної середньої освіти. Вона є ланкою між теоретичним навчанням майбутніх вчителів та їх самостійною роботою в освітніх закладах, надає досвід педагогічної діяльності. Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти проводиться для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 014 Середня освіта (Математика) за ОПП Середня освіта (Математика, інформатика) впродовж чотирьох тижнів. Вона сприяє формуванню творчого ставлення майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, визначає ступінь його професійної здатності і рівень педагогічної спрямованості. Цей вид практики є невід'ємною частиною підготовки до професійної діяльності майбутніх висококваліфікованих фахівців, які отримують диплом бакалавра. Базами проведення практик є загальноосвітні школи м. Кам'янця-Подільського (7-9 класи). Умовою успішного проходження виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти є: опанування здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти змісту фундаментальних дисциплін, методики їх викладання; активізація, закріплення та систематизація знань студентів-практикантів з психолого-педагогічних навчальних дисциплін для викладання відповідних предметів у закладах середньої освіти м. Кам'янця-Подільського.

Практична підготовка студентів організовується на принципах: неперервності, змістового взаємозв'язку між усіма видами практик, демократичності, відкритості, поступового ускладнення завдань, синтетичності, одночасного виконання різноманітних професійних функцій, цілісності і системності, співробітництва на різних рівнях комунікації. Зміст педагогічних (навчальних та виробничих) практик сприяє формування у майбутніх вчителів системи необхідних педагогічних умінь й навичок, фахових компетентностей, особистісно-індивідуального стилю поведінки та діяльності, необхідних для майбутньої професії.

Форма підсумкового контролю диференційований залік, який приймає випускова кафедра математики.

Студент-практикант перебуває в школі впродовж повного робочого дня, дотримується Статуту школи і виконує всі розпорядження дирекції школи.

Зміст робочої програми виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

1. Мета і завдання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Мета виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі

У системі професійної підготовки педагогічних кадрів важлива роль відводиться виробничій педагогічній практиці в закладах загальної середньої освіти. Вона є органічною частиною освітнього процесу у закладі вищої освіти і озброює здобувачів вищої освіти початковим досвідом професійної педагогічної діяльності. Під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти створюються усі необхідні умови як для практичної реалізації усіх компетентностей студентів, набутих з психолого-педагогічних, фізико-математичних, медико-гігієнічних та суспільствознавчих предметів, так і для розвитку індивідуальних педагогічних здібностей кожного з них.

Метою виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти є розвиток у студентів умінь здійснювати д

іяльність з навчання математики та основ інформатики, умінь поєднувати теоретичні знання майбутніх учителів з педагогіки, психології та методик викладання

відповідних дисциплін з практичною діяльністю навчання і виховання учнів; забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні психолого-педагогічні та методичні завдання згідно з умовами освітнього процесу; виховання у здобувачів вищої освіти потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають оволодіти системою професійних умінь у процесі проведення навчально-виховної та дослідницької роботи в 7-9 класах під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Завдання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

- закріплення, поглиблення і збагачення знань з психолого-педагогічних навчальних дисциплін, застосування їх під час розв'язування конкретних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх вчителів математики та інформатики відповідних компетентностей та професійно значущих якостей особистості;
- виховання у здобувачів вищої освіти стійкого інтересу до професії вчителя, потреби педагогічної самоосвіти;
- вироблення творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності;
- розвиток у студентів умінь здійснювати самоконтроль, самоаналіз та об'єктивну самооцінку своєї педагогічної діяльності;
- ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в школі, з передовим педагогічним досвідом.

2. Вимоги до баз практики та їх перелік

Практика проводиться на базі загальноосвітніх навчальних закладів м. Кам'янець-Подільський, Хмельницької області та, в окремих випадках, інших областей України. Керівництво практикою студентів від К-ПНУ забезпечується досвідченими викладачами.

3. Компетентності, які мають бути сформовані у здобувача вищої освіти під час проходження виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 02 Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 03 Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання. ЗК 04

Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 01 Здатність формувати в учнів предметні компетентності.

ФК 02 Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання.

ФК 03 Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з математики та інформатики.

ФК 07 Здатність ефективно застосувати ґрунтовні знання змісту шкільної математики та інформатики.

ФК 10 Здатність використовувати технології та інструментарії пошукових систем, методи інтелектуального аналізу даних і текстів, здійснювати опрацювання, інтерпретацію та узагальнення даних.

ФК 13 Здатність ефективно планувати та організовувати різні форми позакласної роботи з математики та інформатики.

ФК 14 Здатність проектувати цілісний процес навчання, виховання та розвитку учнів засобами математики та інформатики.

ФК 15 Здатність аналізувати, досліджувати та презентувати педагогічний досвід навчання учнів математики та інформатики в середній школі.

Очікувані програмні результати практик (ПРН)

ПРН-5 Бути ознайомленим з тенденціями розвитку середньої освіти України та здатним

впроваджувати сучасні інноваційні технології навчання.

ПРН-6 Володіти знаннями, уміннями і навичками з методики та технологій навчання математики.

ПРН-7 Знати методику подання конкретних тем курсу інформатики в основній та старшій школі.

ПРН-9 Знати методи розробки та дослідження алгоритмів розв'язування задач з інформатики, знати методи оцінювання ефективності алгоритмів; володіти мовами програмування різних видів, розуміти їх переваги для розв'язання базових задач інформатики.

ПРН-11 Розрізняти, критично осмислювати й використовувати традиційні та спеціальні підходи до навчання школярів, сучасні методи навчання і форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

ПРН-12 Володіти технологією організації у навчально-виховному процесі навчально-дослідницької діяльності учнів під час уроків і позаурочної роботи з математики з метою створення методичних умов, що забезпечують формування в учнів дослідницьких навичок.

ПРН-13 Демонструвати готовність до проведення психолого-педагогічних спостережень і використання різних методів дослідження учнівського колективу та на їх основі впливати (корегувати) на міжособистісні стосунки учнів, індивідуальний розвиток особистості.

ПРН-14 Уміти застосовувати інформаційні та телекомунікаційні технології на уроці, у позакласній і позашкільній роботі.

ПРН-15 Виявляти здатність до самонавчання та продовження професійного розвитку.

ПРН-16 Уміти організувати власну діяльність та одержувати результат у рамках обмеженого часу.

ПРН-17 Уміти ефективно працювати, як особистість і як член команди, а також ефективно співпрацювати з учнівським, учительським та батьківським колективами, попереджувати конфлікти.

ПРН-19 Уміти відповідально управляти процесом формування готовності учнів до самостійного прийняття рішень, подолання труднощів, прояву поваги до інтелектуальної праці та її результатів.

Форми і методи контролю рівня сформованості компетентностей

Оцінювання і аналіз роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти здійснюється викладачами: кафедри математики, кафедри психології освіти, кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, а також адміністрацією, вчителями закладів загальної середньої освіти та іншими студентами-практикантами.

Критерії оцінювання:

- ступінь сформованості професійно-педагогічних компетентностей;
- рівень теоретичного осмислення студентами своєї практичної діяльності;
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутніх вчителів.

Методи оцінювання:

- спостереження за діяльністю студентів у процесі практики;
- бесіди з адміністрацією школи, вчителями, класними керівниками, студентами;
- аналіз характеристик студентів, написаних учителями математики і класними керівниками та завіреніх дирекцією школи;
- аналіз якості роботи студентів під час методичних занять, консультацій вперіод практики;
- аналіз результатів творчої роботи;
- самооцінка і взаємно оцінка студентами рівня своєї підготовленості до практичної

- роботи і її якості;
- аналіз документації студентів: індивідуальних планів роботи, щоденників практики, конспектів різних видів роботи, протоколів;
- обговорення уроків, звітів про роботу, матеріалів психолого-педагогічного вивчення школярів.

Формою підсумкового контролю за результатами навчально-виховної діяльності студента-практиканта є диференційований залік.

4. Термін проходження практики

Термін проходження виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти – 4 тижні.

5. Організація проведення практики (права та обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці, керівників практик від кафедр і баз практики, правила техніки безпеки, взірці звітної документації тощо)

Права та обов'язки здобувачів вищої освіти на практиці

Студент-практикант проводить свою діяльність згідно з вимогами Статуту закладу середньої загальної освіти, правилами внутрішнього розпорядку, виконує розпорядження адміністрації закладу, вчителів та керівників практики.

Студент-практикант зобов'язаний:

- взяти участь у настановній конференції з питань організації практики у визначений деканатом факультету час;
- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри направлення, методичні матеріали (методичні вказівки, програму, щоденник практики, індивідуальне завдання) та консультації щодо оформлення необхідних документів;
- до початку практики пройти в Університеті інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасно прибути на базу практики;
- якісно та в повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики, індивідуальне завдання;
- під час практики систематично вести щоденник педагогічних спостережень, фіксувати робочі записи виконаної роботи в школі (спостереження і результати аналізу відвіданих уроків, відомості про позакласну і позашкільну роботу, про виховні заходи в закріпленому класі).
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії. Приходити в заклад освіти (на практику) не пізніше як за 15 хв. до початку робочого дня, перебувати на місці проходження практики не менше 6 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності).
- у випадку відсутності або запізнення повідомляти про це старосту, групового керівника, методиста, проінформувати причину відсутності або запізнення, надавати необхідні документи, що засвідчують відсутність (довідку про хворобу тощо).
- відвідувати консультації, методичні наради, які проводить керівник або методист з практики.
- дотримуватися правил етики у стосунках з працівниками закладу освіти, студентами-колегами, керівниками практики, виявляти педагогічний такт, повагу, толерантність у взаєминах з учнями, батьками, конструктивно діяти у конфліктних ситуаціях;
- дотримуватися культури мовлення й зовнішнього вигляду;
- своєчасно виконувати усі види робіт, які передбачає програма практики;
- оформити звіт та захистити його в терміни, визначені наказом.

Студент-практикант має право:

- одержувати консультації вчителів, класних керівників та керівників практики від

університету з усіх питань проведення практики;

- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації практики;

- виявляти ініціативу у виборі форм і методів навчально-виховної роботи.

- користуватися бібліотекою школи, навчальними кабінетами, навчальними посібниками.

Обов'язки старост студентських груп

1. Разом із методистом і вчителем-предметником староста планує роботу студентської групи, складає графік відвідування уроків та проведення позакласних заходів.

2. Подає керівнику практики розклад дзвінків у школі й графік відвідування студентами уроків, проведення позакласних заходів.

3. В журналі групи він здійснює облік перебування студентів групи на практиці й виконання ними індивідуальних планів роботи.

4. Повідомляє студентам інформацію керівників і методистів про консультації, зустрічі, зміни в розкладі; виконує доручення керівників і методистів, які стосуються організації і проведення виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Обов'язки суб'єктів виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Керівник практики від факультету:

- перед початком практики перевіряє наявність необхідних місць для студентів-практикантів у базових закладах згідно з укладеними договорами і подає необхідну інформацію на кафедри факультету, координатору практики від університету;

- згідно з договорами, укладеними між університетом та базовими закладами про проведення практик, проводить розподіл студентів за базами практик, готує проєкт наказу;

- перед початком практики забезпечує необхідною документацією з практики методистів, керівників базових закладів, студентів-практикантів;

- бере участь в організації і проведенні настановних конференцій з практики, надає рекомендації й настанови щодо проходження практики, проводить інструктаж з техніки безпеки і охорони праці (у разі потреби тісно співпрацює з інженером з техніки безпеки); повідомляє студентів про порядок звітності з практики; у тісному контакті з викладачами відповідних кафедр та керівниками баз практики забезпечує належний рівень її проведення згідно з програмою; контролює умови праці і побуту студентів та проведення з ними на місці проходження практики обов'язкових інструктажів з охорони праці й техніки безпеки;

- контролює виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку на місці проходження практики, організовує облік відвідування бази практики студентами й методистами;

- бере участь в організації і проведенні підсумкових конференцій з практики, оцінюванні її результатів; контролює своєчасність виставлення груповим керівником загальної оцінки з практики у відомість практик і подання її в деканат факультету; на основі звітів групових керівників, керівників від бази практики по завершенню семестру та навчального року подає деканові факультету, координатору практик письмовий звіт про хід, результати практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення.

Груповий керівник - методист:

- допомагає студентам скласти індивідуальний план роботи на весь період практики (навчальна діяльність, виховна робота з предмета і т.п), консультує з теми навчально-дослідної роботи;

- у перший день практики разом з методистами кафедр та адміністрацією від бази практики закріплює студентів за місцем проходження практики;

- проводить організаційне засідання з академічною групою студентів щодо питань організації і проведення практики;
- під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти з класним керівником, учителем-предметником визначає теми залікових уроків, занять, виховних заходів, які будуть проводитися студентами-практикантами;
- раз на тиждень перевіряє щоденник практики, записує зауваження та поради щодо подальшої роботи студента, контролює ведення студентами-практикантами документації, затверджує індивідуальний план роботи;
- надає студентам-практикантам консультації щодо виконання програми практики;
- відвідує залікові виховні заходи, уроки, заняття, аналізує, оцінює їх;
- надає методичну допомогу в оформленні документації, у виконанні навчально-дослідної роботи (курсової, кваліфікаційної роботи, ІНДЗ тощо);
- перевіряє й аналізує документацію, подану студентом після закінчення практики; за результатами практики складає звіт і подає його факультетському керівникові;
- бере участь у проведенні заліку з практики і разом з методистами, факультетськими керівниками оцінює роботу студента-практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики;
- після завершення кожного виду практики на основі звітів методистів кафедр, керівників від бази практики, аналізу документації, подану студентами, складає письмовий звіт про хід, результати практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення завідуючому кафедрі та факультетському керівникові.

Методист від кафедри:

- разом з груповими керівниками практики від університету, керівником бази практики закріплює студентів за місцем проходження практики;
- спільно з керівником практики від бази практики визначає види роботи;
- під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти з учителем-предметником визначає теми залікових уроків, предметних виховних заходів, що будуть проводитися студентами-практикантами;
- спостерігає за практичною діяльністю студентів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати студент-практикант;
- надає студентам консультації щодо виконання програми практики;
- затверджує конспекти уроків, виховних заходів, занять;
- відвідує залікові уроки, заняття, виховні заходи, аналізує й оцінює їх;
- у разі необхідності проводить показові уроки, заняття, виховні предметні заходи чи їх фрагменти;
- бере участь у настановній і підсумковій конференціях, нарадах з питань практики на факультеті, університеті, базі практики;
- бере участь у проведенні заліку з практики і разом з груповим керівником, факультетським керівником оцінює роботу студента-практиканта.

Правила техніки безпеки під час проходження практики

Здобувач вищої освіти-практикант виконує винятково завдання, які передбачені програмою практики.

Під час проходження практики **ЗАБОРОНЕНО**:

- порушувати правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики;
- залишати робоче місце без дозволу керівника практики від бази практики, керівника практики від кафедри;
- відволікати від роботи працівників установи, які його оточують;

- у разі встановлення порушень вимог охорони праці в службовому приміщенні розпочинати чи продовжувати роботу до усунення небезпеки, якщо це загрожує життю та здоров'ю, обов'язково повідомити про це керівника бази практики;
- під час виникнення несправності обладнання та приладів (комп'ютера, ксерокса, побутових приладів тощо) самостійно їх ремонтувати, натомість потрібно негайно повідомити безпосереднього керівника бази практики та припинити роботу до усунення недоліків; заборонено виконувати будь-які види ремонтних робіт на робочому місці.

Здобувач вищої освіти-практикант зобов'язаний:

- дотримуватися дисципліни праці; берегти обладнання, інвентар, матеріали, навчальні посібники тощо; виконувати вимоги охорони праці, пожежної безпеки, передбачені відповідними правилами, інструкціями, наказами, розпорядженнями; тримати в порядку та чистоті своє робоче місце, не порушувати санітарні правила у приміщеннях; утримуватись від дій, які заважають іншим працівникам виконувати свої обов'язки;
- повідомляти керівника закладу/бази практики про всі недоліки, які знижують рівень безпеки життєдіяльності людини (норми освітленості, небезпеку виникнення травм при експлуатації обладнання, інструментів тощо);
- вжити екстрених заходів за погіршення стану здоров'я учня/здобувача вищої освіти (запаморочення, втрата свідомості, кровотеча з носа та ін.) (у разі проходження практики в закладах освіти), надати йому першу (долікарську) допомогу та викликати медичного працівника;
- дбати про особисту безпеку, повідомляти про погіршення стану власного здоров'я під час проходження практики.

У разі переведення освітнього процесу у школах на навчання з використанням технологій дистанційного навчання, практика проводиться з використанням технологій дистанційного навчання, визначеними базою практик (Moodle, Google Classroom, Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype).

6. Зміст виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі

Особливістю цієї практики є те, що здобувач вищої освіти вперше приступає до безпосереднього виконання функції вчителя математики та інформатики і класного керівника. На цьому етапі його професійної підготовки потрібна кваліфікована допомога як викладачів кафедри математики, кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, кафедри психології освіти, так і вчителів школи, які сприяли б творчому використанню студентами набутих теоретичних знань, досвіду з безвідривної практики й кращого досвіду вчителів школи.

7. Початковий етап виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі

За час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти студенти знайомляться із структурою закладу освіти, організацією освітнього процесу, шляхом бесід з адміністрацією, вчителями, класними керівниками, організаторами дитячих справ.

Студенти аналізують плани роботи школи, календарні плани вчителів, плани виховної роботи класних керівників, плани роботи факультативів, гуртків, розклад навчальних занять, вивчають матеріальну базу навчального закладу, класними журналами, відвідують та аналізують уроки та позакласні заходи.

Результати ознайомлення з освітнім процесом у закладі загальної середньої освіти здобувачі вищої освіти фіксують у щоденнику практики.

На основі вивчених документів студент-практикант разом з керівниками практики від університету та навчального закладу складає індивідуальний план на весь період практики, який включає:

- початковий етап виробничої педагогічної практики в основній (базовій) середній школі (перший тиждень);
- навчальну роботу в період практики з математики та інформатики;
- позакласну роботу з математики та інформатики;
- виховну роботу з класом;
- методичну роботу;
- науково-дослідну роботу.

План роботи (календарний графік проходження практики) фіксується в щоденник виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти і затверджується керівниками практики в кінці першого тижня практики (див. Додаток 1).

Навчальна робота з фаху

Здобувачі вищої освіти IV курсу проходять практику в 7-9 класах загальноосвітніх шкіл міста Кам'янця-Подільського.

Однією з головних ділянок роботи студента-практиканта під час практики є проведення уроків. Студент має навчитися планувати уроки, чітко визначати мету уроку і методи її досягнення; провести не менше 10 уроків різних типів, використовуючи різні методи, прийоми, форми і засоби.

Для забезпечення високого теоретичного і науково-методичного рівня викладання студенту-практиканту необхідно:

1. Проаналізувати теми, розділи навчальної програми і вивчити зміст підручників.
2. Ознайомитися з рекомендаціями методичної літератури.
3. Підготувати і перевірити необхідні наочні посібники, прилади і обладнання.
4. Виготовити необхідні наочні посібники, прилади і обладнання.
5. Продумати всі етапи уроку і вибрати найбільш ефективні прийоми роботи.
6. Скласти детальний конспект уроку, який перевіряється вчителем і затверджується методистом (див. Додаток 2).

Крім того, студенти-практиканти мають ознайомитися з організацією підготовки і проведення факультативних занять в даному класі, підготувати і провести 2 – 3 таких заняття.

Позакласна робота з математики та інформатики

Позакласну роботу з математики та інформатики слід розглядати в нерозривній єдності з усім освітнім процесом як органічну частину заходів, спрямованих на озброєння учнів основами наук і виховання в них наукового світогляду.

Під позакласною роботою з математики та інформатики розуміють необов'язкові систематичні заняття учнів з вчителем у позаурочний час

Даний вид роботи включає:

1. Підготовку і проведення додаткових занять із слабо встигаючими учнями.
2. Підготовка і проведення предметного гуртка, вечора з фаху, навчальної екскурсії, предметного тижня.
3. Підготовка учнів до участі в олімпіаді з математики та інформатики.

У перші дні практики здобувач вищої освіти знайомиться з планами позакласної роботи вчителів-предметників і на їх основі заповнює розділ індивідуального плану, де планує проведення фахового гуртка, навчальних екскурсій (див. Додаток 1).

Виховна робота з класом

Позанавчальна виховна робота з класом має такий зміст:

1. Вивчення рівня вихованості учнів; згуртованості колективу класу.
2. Проведення фронтальних і групових виховних заходів (бесід, диспутів, екскурсій, колективних творчих справ, класних годин, вечорів, конкурсів).
3. Надання допомоги класному керівнику в організації чергувань в класі, у підтриманні дисципліни, контролі за відвідуванням уроків тощо.
4. Ознайомлення з веденням класного журналу, допомога класному керівнику у перевірці учнівських щоденників.
5. Відвідування та аналіз позакласних виховних заходів, що проводяться вчителями школи та іншими студентами-практикантами.
6. Самоаналіз виховного заходу, проведеного студентом-практикантом, напередодні затвердженого його керівником практики від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом.

Методична робота

Виконуючи методичну роботу, студенти-практиканти:

1. Беруть участь у групових консультаціях, які проводяться керівниками виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.
2. Знайомляться з методичною літературою з фаху та з питань проведення виховної роботи з класом.
3. Розробляють конспекти уроків та виховних заходів, занять гуртків, факультативних занять.
4. Ведуть записи в щоденниках виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.
5. Вивчають передовий педагогічний досвід учителів і класних керівників.
6. Беруть участь у методичних конференціях, засіданнях методичних об'єднань, кафедр.

Науково-дослідницька робота студента-практиканта

Під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти здобувачі вищої освіти виконують індивідуальні науково-дослідні завдання психологічного, педагогічного та методичного змісту.

Проведення психолого-педагогічних досліджень студентами реалізується у виконанні індивідуальних завдань дослідницького характеру. Тема дослідницької роботи вказується в індивідуальному плані студента-практиканта в розділі «Науково-дослідницька робота» (див. Додаток 1). Проведення невеликих, але конкретних досліджень сприятиме розвитку у майбутніх учителів необхідних умінь проводити психолого-педагогічні спостереження, аналізувати і узагальнювати педагогічні факти, використовувати дослідницькі методики, робити висновки, оформляти результати досліджень у вигляді повідомлень, доповідей, використовувати їх при написанні психолого-педагогічної характеристики учня (класу) та методичної розробки виховного заходу.

7. Індивідуальні завдання

Тему індивідуального дослідницького завдання студенти-практиканти обирають в перші дні виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Після вибору теми студент опрацьовує необхідні літературні джерела, розробляє план і методику дослідження (тести, анкети, плани педагогічних спостережень, питання для бесід чи інтерв'ю тощо), обговорює їх з керівниками виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти від кафедр математики, комп'ютерних наук, педагогіки, психології, домовляється з адміністрацією школи або класним керівником про час та форму експериментальних досліджень.

Індивідуальні завдання для студентів з методики навчання математики

Крім обов'язкових для всіх завдань, програма виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти передбачає виконання студентом індивідуального завдання. Для студентів, які проходять виробничу педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти можуть бути запропоновані наступні типові індивідуальні завдання:

1. Методика формування математичних понять в 7 – 9 класах.
2. Вивчення передового досвіду вчителя математики.
3. Система різних форм і методів роботи вчителя на уроці для підвищення ефективності вивчення математики.
4. Система питань і вправ як засіб активізації розумової діяльності учнів
5. Використання групової роботи в умовах проблемного навчання на уроках математики.
6. Проблемне і програмоване навчання на уроках математики.
7. Індивідуальна робота з невстигаючими учнями.
8. Організація самостійної роботи учнів на уроках математики.
9. Методика роботи з підручником на уроці математики.
10. Методика роботи з обдарованими учнями.
11. Психологічні основи формування в учнів природничо-математичних здібностей.
12. Методика використання ТЗН на уроках математики.
13. Створення проблемних ситуацій на уроках в 7 – 9 класах.
14. Розвиток самоконтролю учнів на уроках математики.
15. Методика навчання учнів розв'язувати задачі.

Індивідуальні завдання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з методики навчання інформатики

Кожен студент-практикант на настановній конференції отримує завдання, що містить повну і вичерпну інформацію про місце проходження практики, займану на час практики посаду, вимоги до оформлення звіту, завдання з методики викладання інформатики.

Індивідуальне завдання включає наступний перелік робіт:

1. Відвідати протягом першого тижня 6-7 уроків найдосвідченіших фахівців навчального закладу, уважно проаналізувати поведінку вчителів, методи та прийоми їх педагогічної майстерності.
2. Скласти розгорнуті плани-конспекти визначених разом з учителем- предметником уроків, надати йому їх для перевірки та корегування.
3. Підготувати мультимедійні (або інші) дидактичні засоби для визначених уроків.
4. Провести 3 уроки, відповідно до підготовлених планів-конспектів, з них 1 заліковий.
5. Підготувати та провести 1 позакласний захід з інформатики.
6. Надати на кафедру комп'ютерних наук керівникові практики, в 5-денний термін після її завершення, звіт – теку (портфолію) з наступними матеріалами:
  - а) титульний аркуш звіту;
  - б) заповнену відомість-характеристику на стандартному бланку, завірену директором навчального закладу;
  - в) плани-конспекти всіх проведених уроків з оцінкою та підписом учителя-предметника;
  - г) сценарії проведених позакласних заходів з оцінкою та підписом класного керівника;
  - д) дидактичні мультимедійні засоби до уроків (на електронних носіях інформації).

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, а також підписують керівники практики (від кафедри математики, від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, від кафедри психології освіти), плани-конспекти уроків перевіряються і затверджуються на титульних аркушах підписом керівника практики від бази практики

Індивідуальні завдання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з психології

Психологічна підготовка студентів до виконання цих обов'язків включає актуалізацію знань, умінь, навичок, отриманих у процесі вивчення психології, а також під час навчальної психолого-педагогічної практики. Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти є органічним продовженням попередніх її етапів. Зокрема, студенти використовують засвоєні ними раніше психологічні знання при організації та проведенні уроків. Окрім актуалізації вже набутого педагогічного досвіду, студенти оволодівають знаннями, вміннями, навичками психологічного забезпечення роботи педагога з учнівською групою.

На досягнення даної мети студенти розв'язують такі завдання:

- підбір та використання психодіагностичних методик з вивчення структуривзаємин між учнями класу та між учнями і вчителем;
- обробка й аналіз матеріалів, отриманих у результаті психодіагностики;
- використання результатів психодіагностики взаємовідносин у класі для розробки пропозицій щодо роботи педагога з даною учнівською групою.

Студент звітує про виконану роботу, подаючи до захисту таку документацію:

- звіт про вивчення учнівської групи;
- матеріали психодіагностики;
- аналіз матеріалів психодіагностики.

Завдання для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з педагогіки

1. Вести щоденник виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти (фіксувати та аналізувати процес і результати власної діяльності (підготовка та проведення навчальних занять, робота з документацією (вивчення особливостей ведення журналу), реалізація функцій класного керівника учнівського колективу).

2. Брати участь у консультаціях керівника практики.

3. Підготувати конспект виховного заходу, який необхідно провести в закладі середньої освіти (попередньо план-конспект узгодити з класним керівником та методистом, а також запросити на перегляд виховного заходу).

4. Зафіксувати висновок в облік проведеної роботи щоденника практики.

5. Здійснити комплексний самоаналіз проведеного уроку за значущими параметрами.

6. Здійснити аналіз одного із уроків проведених вчителем.

7. Підготувати звіт з виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, в якому відобразити:

а) найбільш суттєві досягнення та проблеми щодо реалізації освітнього процесу у закладі середньої освіти, дати їм теоретичне обґрунтування;

б) сформував комплекс форм, методів, прийомів організації освітнього процесу, які студент-практикант визначив як найбільш ефективні;

в) сформував загальні висновки, «уроки практики», визначити напрями особистісного та професійного саморозвитку на перспективу.

Звітна документація для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з педагогіки

1. Щоденник практики.

2. Конспект виховного заходу (додаток 4).
3. Самоаналіз проведеного уроку (додаток 3а).
4. Аналіз одного із уроків проведених вчителем (додаток 3а).
5. Звіт з виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти(додаток 12) .

8. Вимоги до звіту про виробничу педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти

По завершенню виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти студент-практикант має подати для розгляду комісії по захисту практики такі матеріали:

- індивідуальний план роботи практиканта;
- щоденник практики;
- конспекти всіх проведених уроків;
- комплексний самоаналіз проведеного уроку;
- аналіз одного із уроків проведених вчителем;
- один конспект виховного заходу з кожного фаху і один конспект виховного заходу, проведеного студентом як класним керівником;
- три протоколи обговорення проведених уроків;
- звіт про проведenu роботу;
- психолого-педагогічна характеристика класу;
- прилади, наочні посібники, виготовлені студентами-практикантами під час практики.
- матеріали для банку передового педагогічного досвіду.

Звіт про проведenu роботу студента-практиканта має містити такі розділи:

I. Навчальна робота. Позакласна робота з фаху.

1. Загальні відомості про місце і час проходження практики.
2. Відвідування уроків:
  - а) з спеціальності;
  - б) з інших предметів.
3. Проведення уроків самим студентом:
  - а) кількість проведених уроків, їх критична оцінка:
    - чи вдалось провести уроки всіх основних типів (якщо ні, вказати причину);
    - труднощі, які були при плануванні, у підготовці та в процесі проведення уроку або частини його, як їх подолали;
    - б) засоби, що використовувались для активізації розумової діяльності учнів на уроці;
    - в) які навчальні посібники виготовив, оцінка їх та роль цих посібників на уроці.
4. Перевірка зошитів, письмових робіт, щоденників учнів.
5. Робота з невстигаючими учнями (вказати прізвища).
6. Індивідуальна та диференційована робота з учнями, її результати.
7. Позакласна робота з спеціальності, її зміст (тематика та форми проведення заходів, їх кількість, ознайомлення з роботою гуртка, проведення факультативних занять в школі та ін.).
8. Виготовлення наочності.
9. Труднощі у виконанні завдань виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти з навчальної роботи, шляхи їх подолання.
10. Оволодіння уміннями та навичками проведення навчальної роботи.
11. Загальні висновки про навчальну роботу.

II. Виховна робота

1. Клас, за яким закріплений студент. Прізвище, ім'я по батькові класного керівника.
2. Спостереження за роботою класного керівника, відвідування проведених виховних заходів (загальні враження).
3. Відвідування позакласних виховних заходів, проведених іншими студентами (кількість, короткий аналіз).
4. Зміст роботи, проведеної студентом як помічником класного керівника (як класним керівником):
  - а) вивчення колективу класу та окремих учнів;
  - б) організація колективних позакласних заходів, тема залікового виховного заходу;
  - в) керівництво суспільно корисною працею учнів; г) індивідуальна робота з учнями;
  - д) робота з батьками учнів.
5. Труднощі у підготовці і проведенні виховних заходів.
6. Ознайомлення із системою виховної роботи школи.
7. Оволодіння вміннями та навичками організації і проведення виховної роботи.
8. Загальні висновки про виховну роботу.

III. Методична робота

1. Бесіди з директором школи, його заступниками, класним керівником та вчителями (вказати теми бесід).
2. Участь у роботі педагогічних рад, методичних секцій та об'єднань.
3. Ознайомлення з документацією та планами роботи школи (вказати конкретно).
4. Вивчення досвіду роботи кращих учителів.
5. Ознайомлення з психолого-педагогічною та методичною літературою під час практики.

IV. Науково-дослідницька робота

1. Тема науково-дослідницької роботи; вивчена література з теми; опис спостережень/експериментів, анкетувань/ за темою дослідження.
2. Теми виступів на методичних семінарах.
3. Банк педагогічного досвіду.

V. Висновки

1. Що дала виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти здобувачу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.
2. Позитивне в організації та проведенні практики.
3. Виявленні недоліки (конкретно які), шляхи їх подолання (пропозиції).
4. Пропозиції щодо підготовки, організації і проведення практики.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, а також підписують керівники практики (від кафедри математики, від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, від психології освіти) університету.

9. Критерії оцінювання результатів практики

Оцінювання і аналіз роботи здобувачів вищої освіти під час виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти здійснюється вчителями, викладачами кафедр (математики, педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти), іншими студентами-практикантами.

Критерії оцінювання:

- ступінь сформованості професійно-педагогічних умінь;
- рівень теоретичного осмислення студентами своєї практичної діяльності;
- рівень професійної спрямованості та соціальної активності майбутніх вчителів.

Методи оцінювання:

- спостереження за діяльністю здобувачів вищої освіти у процесі практики;
- бесіди з адміністрацією школи, вчителями, класними керівниками, студентами;
- аналіз характеристик студентів, написаних учителями математики і класними керівниками та завірених дирекцією школи;
- аналіз якості роботи студентів під час методичних занять, консультацій вперіод практики;
- аналіз результатів творчої роботи;
- самооцінка і взаємооцінка студентами рівня своєї підготовленості допрактичної роботи і її якості;
- аналіз документації студентів: індивідуальних планів роботи, щоденників практики, конспектів різних видів роботи, протоколів;
- обговорення уроків, звітів про роботу, матеріалів психолого-педагогічного вивчення школярів.

Практика оцінюється позитивно тільки у тому випадку, якщо студент успішно виконав усі види робіт, передбачені програмою виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Математика) завершується диференційованим заліком та оцінюється за 100-бальною системою, за шкалою ECTS та національною шкалою (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1

Підсумкове оцінювання педагогічної практики

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100 і більше	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D		
60-66	E	задовільно	
35-59	FX		
34 і менше	F	незадовільно	не зараховано

Критерії підсумкового оцінювання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Оцінка	Критерії
90-100 балів Відмінно	Студент у повному обсязі виконав усі завдання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 10-12 балів. Отримав високу оцінку вчителя, класного керівника та методистів за виконувану роботу. Під час виконання різних видів роботи в школі проявив себе як організований, сумлінний, ініціативний, творчий. Завоював повагу серед учнів, педагогічного колективу школи, керівників практики. У визначений термін здав досконало оформлену документацію.
75-89 балів Добре	Студент у повному обсязі виконав усі завдання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 7-9 і вище балів. Студент припускався деяких методичних помилок під час проведення занять, але зміг самостійно їх виправити або пояснити причину в процесі аналізу уроку чи виховного заходу. Проявив дисциплінованість, отримав позитивну оцінку роботи від педагогічного колективу школи, методистів і класних керівників. Вчасно оформив та здав звітну документацію.
60-74 бали Задовільно	Навчально-виховна робота студентом проведена в повному обсязі, усі завдання практики виконано. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 4-6 та вище балів. Студент проявив себе організованим, дисциплінованим, проте недостатньо самостійним та ініціативним. Під час залікових заходів допускалися несуттєві методичні помилки. Студент вчасно здав документацію, але при її оформленні допустився деяких неточностей або неповноти викладу.
менше 60 балів Незадовільно	Студент недобросовісно ставиться до своїх обов'язків, несистематично відвідує школу, пропускає заняття. За період практики не виконав усіх завдань, передбачених програмою практики. Виявив невідповідність до навчально-виховної роботи в школі.

Якщо програма практики не виконана із поважних причин, студенту надається можливість пройти практику та виконати завдання у вільний від навчання час.

Якщо студент не виконав усі завдання практики із неповажних причин – він отримує незадовільну оцінку і може бути відрахований із закладу вищої освіти за неуспішність.

Підведення підсумків та результати оцінювання виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти оголошуються після підсумкової конференції.

Оцінка за виробничу педагогічну практику в закладах загальної середньої освіти виставляється в залікову відомість і залікову книжку студента.

10. Порядок підбиття підсумків виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Підсумки практики підводяться у кілька етапів: на заключних виробничих нарадах у навчальних закладах, на захистах виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти і науково-практичних конференціях на факультеті, а також на засіданнях кафедр (математики, педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти) ради факультету та університету. Їх завдання: аналіз навчально-виховної роботи практикантів, виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі; оцінка теоретичної і практичної підготовки

студентів до навчально-виховної роботи в школі; оцінка якості роботи по організації практикції керівниками, розроблення заходів щодо наступного поліпшення практики.

На підсумковій виробничій нараді в навчальному закладі затверджуються і візуються директором характеристики студентів-практикантів, складені вчителями математики і класними керівниками, які працювали із студентами-практикантами, висловлюються побажання щодо поліпшення якості педагогічної діяльності майбутніх вчителів. Бажано до участі в нараді залучати всіх студентів, які проходили практику в даному навчальному закладі, методистів, керівників практики від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, від кафедри психології освіти, факультетського керівника практики.

У перший робочий день після завершення практики студенти здають методисту звітні матеріали виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Звітні матеріали, подані студентами, перевіряються і оцінюються викладачами: кафедри математики, кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, кафедри психології освіти. Аналіз звітних матеріалів практикантів дозволяє керівникам практики зробити висновки щодо рівня осмислення ними свого педагогічного досвіду, щодо ставлення їх до педагогічної діяльності, до обраної професії.

Не пізніше, як через 10 днів після завершення практики підсумки роботи практикантів підводяться у формі захисту виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти. Для проведення захисту деканатом створюються комісії, очолювані досвідченими викладачами, до складу яких входять викладачі кафедр педагогіки і психології, фахових кафедр. Кожен студент особисто звітує про виконану роботу, відповідає на питання, поставлені членами комісії, демонструє виготовлені прилади чи наочні посібники, висловлює побажання щодо поліпшення підготовки до практики та її організації.

Загальна оцінка діяльності студента – комплексна, яка включає оцінку за кожен вид роботи, а саме:

- за навчальну роботу;
- за позакласну роботу з кожного фаху;
- за ведення протоколів;
- за ведення щоденника (включаючи фіксацію усіх видів робіт, які надані у робочій програмі виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти);
- за виховну роботу (враховуючи позакласну роботу в прикріпленому класі, якість проведеного залікового виховного заходу і оформлення його методичної розробки, характеристику, дану класним керівником);
- за психолого-педагогічну характеристику класу;
- за проведення науково-дослідницької роботи в школі.

При оцінюванні роботи здобувачів вищої освіти береться до уваги також культура оформлення звітної документації.

Загальна оцінка виставляється членами комісії, враховуючи оцінки групового методиста, керівників практики від кафедр (педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти). Якщо здобувач вищої освіти – практикант не виконав хоча б одного виду завдань виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти, загальна позитивна оцінка йому не може бути виставлена.

Підсумкова конференція на факультеті організовується деканатом, фаховими кафедрами за участю кафедр (педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти). Основний зміст конференції складають доповіді, в яких узагальнюється досвід роботи студентів-практикантів з окремих питань організації навчально-виховного процесу в школі. До конференції організовується виставка, яка може містити: кращі зразки звітних матеріалів практики, приладів, наочних посібників, які відображають різні форми навчально-виховної роботи з учнями.

Загальна кількість балів – 100.

Оцінка ставиться за виконання здобувачами вищої освіти усіх вимог і завдань

програми практики та якість звітної документації на основі результатів захисту перед комісією. Вона є комплексною і складається:

1. Математика – **40 балів.**
2. Інформатика – **20 балів.**
3. Педагогіка – **20 балів.**
4. Психологія – **20 балів.**

Список рекомендованої літератури

1. Бевз Г.П. Методика викладання математики. Київ, 1989. 367 с.
2. Бути вчителем: навчально-методичний посібник з курсу «Вступ до спеціальності» [Текст] / Укладач О.В. Грушко. Вінниця: ТД «Єдельвейс», 2007, 296 с.
3. Виховні заходи. Сценарії / упоряд. О.В. Гноїнська. – Харків: Ранок-НТ, 2007. 302 с. (Дивограй).
4. Вікова та педагогічна психологія : Реком. МОНУ як навч. посібник для студ. ВНЗ / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук [та ін.]. 3-тє вид., випр. й доп. Київ : Каравела, 2012. 400 с.
5. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. Київ : Либідь, 2005.
6. В Країні знань: Інтегрований урок (математика з елементами народознавства) // Все для вчителя.1999. № 17-18. С.71-72.
7. Гетта В. Шляхи досягнення педагогічної майстерності. // Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. №9. С. 44-45.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [2-е видання, доповнене]. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
9. Дуткевич Т.В., Терещенко В.А. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій і практикум) : Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2012. 228 с.
10. Журнали «Все для вчителя», «Виховна робота в школі», «Шкільний світ», «Позакласний час», «Відкритий урок».
11. Ігнатенко М., Соколенко Л. Прикладні задачі в курсі математики // Рідна школа. 1997. № 5. С. 66-67.
12. Юва В., Красномоєць Л. Від правомірної поведінки школяра – до правової культури громадянина України. Навчально-методичний посібник. Кам'янець- Подільський : ПП Зволейко Д.Г., 2006.156 с.
13. Юва В.Ю., Красномоєць Л.В. Інноваційні методи виховання. Навчально- методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Мошак М.І., 2006. 192 с.
14. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: навч. посібник. Львів : Центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
15. Конет І.М., Смержевський Л.О. Математика в означеннях, формулах і задачах: Для учнів та абітурієнтів. Кам'янець-Подільський : «Абетка», 2008. 292 с.
16. Конфорович А.Г. Математика лабіринта. Київ : 1987.
17. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія. Київ, 1995. 304 с
18. Культура спілкування / [Арват Ф.С., Коваленко Э.І., Кириленко С.В., ЩербаньП.М.]. Київ : ІЗМН, 1997. 328 с.
19. Карамушка Л.М. Попередження та подолання конфліктів в установах середньої освіти. Київ: Інститут психології АПН України, 1994. 53 с.
20. Методики викладання фахових дисциплін.
21. Основи педагогічної майстерності: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : видавець Зволейко Д.Г. 2008. 272 с.
22. Основи педагогічного оцінювання : навч.-метод. посіб. Ніжин : Лисенко М.М.,2012. 102 с.
23. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід / [автор-упорядник О.І.

Кіліченко. Івано-Франківськ, 2012. 206 с.

24. Програми, підручники та навчальні посібники з фахових дисциплін.

25. Розробки уроків з математики // Все для вчителя. 1999. № 17-18. С.77-81.

26. Середюк Г.М. Педагогічний пошук класного керівника. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 120 с.

27. Скобелєв Г.М., Берман В.П. Математика в позаурочний час. Київ, 1973.

28. Слєпкань З.І. Методика навчання математики : Підручник. 2-е вид. Київ : 2006.582 с.

11. Додатки

Схема та зразки оформлення документації з виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти

Додаток 1.

«Затверджую»

Керівник практики від кафедри математики _____

Керівник практики від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом _____

« ___ » _____ року

Індивідуальний план роботи

студента-практиканта ___ курсу фізико-математичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові здобувача вищої освіти)

на період виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти з ___ по _____ року в з/о школі (гімназії, ліцеї, колегіумі, НВК) № ___ м. Кам'янця-Подільського (інший варіант знаходження навчального закладу)

№ п/п	Зміст роботи	Термін виконання	Відм. про виконання
1	2	3	4
I	Початковий етап (перший тиждень) виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти		
1	Участь у настановній конференції, у груповій роботі з методистом та керівниками практики від кафедр (математики, педагогіки та управління навчальним закладом, психології освіти). Організаційні питання практики (розподіл за базами практик, ознайомлення з індивідуальними завданнями відповідно бази практики. Проходження інструктажу з правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки і охорони праці)		
2	Знайомство зі школою, директором, його заступниками, вчителями, класними керівниками, закріплення за класами.		
3	Відвідування і аналіз уроків та виховних заходів		
4	Знайомство з учнями класу, з кал., тем., поур. планами, з планом роботи класного керівника,		

	особовими справами учнів.		
5	Ознайомлення з порядком ведення класного журналу.		
6	Вивчення навчальних програм, підручників, посібників, обладнання кабінету.		
7	Складання графіка проведення уроків та виховних заходів у період практики.		
8	Консультація з психології «Соціально-психологічні особливості учнівської групи».		
9	Консультація з педагогіки «Організація виховної роботи з класом».		
10	Консультація групового методиста. Затвердження індивідуального плату роботи.		
II	Навчальна робота з фаху		
1	Підготовка і проведення уроків з фаху: (вказати тему уроку) _____ _____		
2	Підготовка і виготовлення дидактичних матеріалів, наочних посібників, приладів до уроків (вказати посібник чи прилад) _____ _____		
III	Позакласна робота з фаху		
1	Проведення додаткових занять з слабо встигаючими учнями (вказати тему) _____ _____		
2	Проведення занять предметного гуртка.		
3	Підготовка і проведення вечора з фаху.		
4	Проведення навчального експерименту.		
5	Перевірка учнівських робочих зошитів.		
IV	Виховна робота в класі		
1	Ознайомлення з системою роботи класного керівника.		
2	Вивчення учнів класу, за якими закріплений студент.		
3	Виконання функцій та обов'язків помічника класного керівника.		
4	Підготовка та проведення позакласних виховних заходів у прикріпленому класі (не менше 3).		
5	Участь у підготовці і проведенні загальношкільних виховних заходів.		
6	Відвідування та аналіз виховних заходів, які проводяться класним керівником, іншими студентами-практикантами (розгорнутий аналіз 2-х заходів).		
7	Самоаналіз залікового виховного заходу.		

8	Проведення індивідуальної роботи з учнями, які потребують підвищеної педагогічної уваги.		
9	Участь у підготовці та проведенні батьківських зборів.		
10	Індивідуальні бесіди з батьками учнів.		
V	Методична робота		
1	Участь у групових консультаціях, які проводяться керівниками практики		
2	Вивчення передового педагогічного досвіду.		
3	Розробка конспектів уроків та виховних заходів.		
4	Ведення щоденника практики.		
5	Участь у засіданнях методичних об'єднань, кафедр.		
6	Підготовка методичних повідомлень, участь у методичних семінарах, конференціях...		
VI	Науково-дослідницька робота		
1	Підготовка повідомлення (доповіді) на науково-методичну конференцію на тему ...		
2	Вивчення міжособистісних відносин учнів та складання психолого-педагогічної характеристики учнівської групи.		
3	Проведення наукового дослідження з проблеми...		
Захист виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.			
Підведення підсумків. Залік.			

Додаток 2.

Форма плану-конспекту уроку з математики

«Затверджую»

_____

(підпис керівника практики)

План-конспект

уроку з математики в ____ класі школи № ____, проведеного студентом _____ курсу фізико-математичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

_____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема уроку.

Мета уроку (освітня і виховна)

Обладнання уроку (наочні посібники і ТЗН).

Тип уроку і методи його проведення.

Хід уроку (детальний конспект).

Домашнє завдання.

Література.

Підпис здобувача вищої освіти _____

Підпис вчителя _____

Додаток 3.

Схема аналізу уроку і критерії оцінки уроків студентів Аналіз і порядок обговорення уроку

Головним завданням аналізу уроку є встановлення результату навчально-виховної діяльності вчителя (студента) і учнів; при цьому потрібно вказати, що допомагало досягненню мети уроку, а що перешкодило, які недоліки мали місце на уроці і їх причини. Аналізуючи урок, потрібно мати на увазі, що метою аналізу різних уроків є не тільки розкриття його недоліків, а й висвітлення позитивних сторін в роботі кожного вчителя (студента), чого слід навчитися у нього.

В процесі спостереження уроку потрібно записувати по можливості більшу кількість відомостей, що відносяться до різних сторін уроку. Одночасно слід фіксувати і свої зауваження, узагальнення. З цією метою пропонується сторінку зошита, в якому ведеться запис уроку, поділити вертикально на дві частини: основна частина (три четвертих) для фіксування фактів по ходу уроку і четверта частина сторінки для запису одночасних зауважень і узагальнень.

Ці матеріали дадуть можливість після уроку глибоко продумати всі його сторони, щоб підготуватися до глибокого аналізу.

Обговорення уроку рекомендується розпочинати з самооцінки студентом свого уроку. Тому перше слово по порядку надається тому, ким був проведений урок (вчителю або практиканту). Він же відповідає на запитання, якщо вони будуть. Потім слово надається по черзі всім практикантам, що відвідали урок, і вчителю. Останнє слово для своїх зауважень і для підведення висновків обговорення бере методист. Він же оцінює урок і оголошує оцінку.

Обговорення уроку протоколюється призначеним старостою-практикантом в зошиті протоколів, який зберігається у старости групи. Обговорення (аналіз) уроку проводиться за такими запитаннями:

А. Організація уроку.

1. Вчасний прихід учнів і практиканта в клас.
2. Форма привітання і перевірка наявних учнів на уроці.
3. Наявність дошки, крейди, вологої ганчірки.
4. Чи готові учні до уроку (наявність на партах зошита з фаху, підручника, ручки та ін.).
5. Чи підготовлені наочні посібники, технічна апаратура.
6. Чи по дзвінку розпочався і закінчився урок.
7. Вказати час, витрачений на організацію уроку.

Б. Перевірка домашнього завдання.

1. Методи перевірки домашнього завдання; чи є вони навчальними, чи активізують клас; їх ефективність.
2. Якість виконання домашнього завдання.
3. Чи підготовлені учні до сприйняття нового матеріалу.

В. Тип, структура, зміст уроку і методика його проведення.

1. Тип уроку, правильність вибору типу уроку.
  2. Відповідність структури уроку його типу.
  3. Відповідність змісту уроку вимогам програми.
  4. Ідейний і науково-технічний рівень уроку. Наповненість, точність і правильність формування понять.
  5. Відповідність змісту навчального матеріалу до вікових особливостей учнів і рівня їх підготовки.
  6. Наочність на уроці. Ефективність її використання. Рівень техніки демонстраційного експерименту.
  6. Вивчення нового матеріалу. Створення проблемно-пошукової ситуації. Передбачення вчителем можливих ускладнень і шляхи їх подолання.
  8. Шляхи активізації розумової діяльності учнів на уроці.
  9. Наявність зв'язку між пояснювальним матеріалом і попереднім.
  10. Самостійна робота учнів на уроці.
  11. Закріплення нових знань на уроці. Методи застосування знань в різних ситуаціях, обдумані зв'язки теорії з явищами навколишньої дійсності.
  12. Облік знань, вмінь і навичок, набутих на уроці. Об'єктивність і мотивація оцінок вчителя. Якість знань учнів, позитивні і негативні сторони їх підготовки, які виявились на даному уроці. Зроблені учнями помилки і способи їх виправлення. Культура мови учнів.
  13. Завдання додому. Інструктаж вчителя про раціоналізацію прийомів розумової діяльності учнів вдома.
  14. Досягнення мети уроку.
  15. Раціональність використання часу уроку.
  16. Освітня і виховна цінність уроку.
  17. Якими прийомами роботи практикант забезпечив дисципліну, увагу, контакт з класом, інтерес учнів до уроку? Яким було відношення учнів до уроку в цілому і їх поведінка на окремих його етапах?
  18. Які педагогічні якості практиканта проявились на уроці?
  19. Практикант на уроці. Культура мови. Поза і манера під час викладання. Голос, міміка, дикція, ритм викладання. Наявність педагогічного такту і авторитет. Зовнішній вигляд практиканта.
  20. Загальна оцінка уроку. Поради практиканту.
- Все сказане про організацію виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти потрібно розглядати як поради, основані на позитивному досвіді роботи ряду шкіл, викладачів кафедри математики, викладачів кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, викладачів кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, але не як категоричні вказівки. Творча ініціатива викладачів і вчителів може і повинна підказати інші ефективні, сприятливі для факультету, форми організації виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти здобувачів вищої освіти.

Критерії оцінки уроків здобувачів вищої освіти

При оцінці уроків слід враховувати якість підготовки студента-практиканта до уроку, зміст, проведення і результат уроку.

Оцінку «**відмінно**» ставлять за безпомилково проведеним уроком, коли здобувач вищої освіти при підготовці до уроку проявив вміння самостійно і творчо готуватися до уроку

при наявності направляючих порад: правильно відібрав навчальний матеріал; склав якісний план-конспект уроку і своєчасно представив його груповому керівнику-методисту; повністю підготував обладнання уроку (підібрав дидактичний матеріал, перевірів роботу експериментальних установок, ТЗН).

Зміст і методика проведення уроку повністю досягнена навчальна і виховна мета уроку, виконаний план уроку; чітко розкрита тема уроку, матеріал пояснюється на високому ідейно-теоретичному рівні; разом з освітніми завданнями добре вирішувались виховні завдання уроку; при поясненні матеріалу не було допущено ні одної помилки чи неточності; правильно вибрані і вміло використані методи вивчення нового матеріалу і методи перевірки знань; матеріал уроку був розміщений в педагогічно обґрунтованому порядку, що дозволило полегшити його розуміння учнями і забезпечити міцне засвоєння; правильно був підібраний і проведений на високому педагогічному рівні навчальний експеримент з фаху, проведений всесторонній аналіз результатів експерименту і зроблені з нього висновки; забезпечене осмислене сприйняття класом матеріалу; весь клас працював активно; поєднувались фронтальні і індивідуальні форми роботи; розвивались навички самостійної роботи учнів на уроці; правильно був використаний час уроку: практикант домігся засвоєння всіма учнями матеріалу безпосередньо на уроці, застосувавши ефективні форми закріплення знань: своєчасне реагування на помилки у відповідях учнів, знання їхні оцінювались об'єктивно, оцінки коментувались; здобувач вищої освіти добре вивчив клас, правильно реагував на поведінку учнів, керуючи їх увагою, зумів забезпечити зразкову дисципліну класу; забезпечена висока культура запису на дошці; урок був проведений літературною мовою; самоаналіз уроку повний, критичний і правильний.

Оцінку «добре» ставлять за уроки, що задовольняють всім вимогам, які були вказані для оцінки «відмінно», але з наявністю окремих незначних недоліків.

При підготовці до уроку здобувач вищої освіти підібрав матеріал до уроку і склав план-конспект його з допомогою консультації вчителя і методиста; підготував експеримент, але недостатньо перевірів роботу експериментальних установок, що не відобразилося на якості уроку.

Зміст і методика проведення уроку: повне виконання мети, завдань і плану уроку з незначними недоліками; проведений урок за своїм змістом ідейно і науково витриманий, але не завжди синхронно вирішувались освітні і виховні завдання уроку; студент використав ефективні методи і методичні прийоми, але недостатньо творчо, або на уроці мали місце методичні недоліки, які не

порушували нормальної роботи; допущені незначні неточності в техніці демонстраційного експерименту; окремі неточності в звітах, в мові учнів виправлялись несвоєчасно: на уроці була хороша дисципліна, учні добре працювали, але їх активність була нерівномірною чи на окремих етапах уроку незначною: оцінка мотивувалась поверхово, записи на дошці розкидані; практикант знає клас, володіє ним, дає правильний, хоча і недостатньо розгорнутий аналіз свого уроку.

Оцінку «задовільно» ставлять, якщо при підготовці до уроку здобувач вищої освіти не зумів проявити самостійність у вірному підборі теоретичного, дидактичного і експериментального матеріалу до уроку; підготовка до уроку здійснювалась із значною допомогою вчителя чи методиста; конспект представлено несвоєчасно і виконано неякісно.

Зміст і методика проведення уроку: освітні і виховні завдання в основному виконані, тема уроку розкрита; урок в основному ідейно і науково витриманий, але студент допускав в поясненні неточності чи не помічав помилку в відповідях учнів; на уроці студент не зумів організувати активної розумової діяльності учнів; погано знає учнів класу; наочність на уроці використовувалась в основному правильно, але мали місце окремі неточності (неправильне розміщення приладів на демонстраційному столі, недостатнє пояснення до

дослідів, досліди проводив невпевнено, неухважно); під час проведення уроку студент допускався методичних помилок і це негативно проявилось на знаннях учнів; на уроках мали місце порушення учнями дисципліни, а практикант не завжди правильно і своєчасно реагував на це; урок аналізує неповністю, багато недоліків не помітив.

Оцінку «**незадовільно**» ставлять, якщо при задовільній підготовці до уроку Здобувач вищої освіти не виконав освітніх і виховних завдань уроку, план уроку виконав неповністю; провів урок на низькому ідейному і науковому рівні, допускав грубі помилки, показав незнання фактичного матеріалу; проводячи урок, допускав грубі методичні помилки, внаслідок чого учні не засвоїли навчальний матеріал; мова студента нечітка, багата недоліками за формою і змістом; не помічались помилки у відповідях учнів: дисципліна учнів на уроці була відсутньою, а здобувач вищої освіти виявився безпорадним в її налагодженні.

Додаток За

Самоаналіз проведеного уроку Аналіз одного із уроків проведених вчителем

Попередні дані: предмет, клас, учитель, дата	Структура, хід і зміст уроку. Діяльність вчителя й учнів на уроці	Висновки і пропозиції			
		Розподіл часу	Позитивні сторони уроку	Недоліки в ході і змісті уроку	Пропозиції щодо удосконалення уроку
1	2	3	4	5	6

Результати проведеного уроку _____ -

Труднощі _____

Висновки _____

Пропозиції _____

2021 р.

Студент (ка) _____

(Підпис)

Додаток 4.

Схема методичної розробки позакласного виховного заходу ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

«Затверджую»

Викладач кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

_____ (підпис)

« ____ » _____ 202_ р.

Конспект виховного заходу

на тему: _____

студента _____ групи _____ курсу
_____ факультету

_____ (П.І.Б.)

для проведення в _____ класі
_____ школи

« ____ » _____ 202_ р.

Друга сторінка:

Мета заходу (виховна, пізнавальна, розвиваюча)

Форма проведення (класна година, диспут, колективна творча справа,
екскурсія тощо)

Місце проведення заходу і його тривалість

Обладнання і наочність

Використана література, методичні розробки тощо

Зміст виховного заходу

I. Вступна частина: вступне слово вчителя, організація заходу, актуалізація теми заходу тощо.

II. Основна частина: викладення інформаційного матеріалу, запитання для обговорення, зміст завдань для групового чи колективного виконання, конкурсні завдання.

III. Заключна частина: підведення підсумків, рекомендації і пропозиції учням.

Додаток 5.

Схема аналізу (самоаналізу) позакласного виховного заходу

1. Дата проведення заходу.
2. Прізвище, ім'я, по батькові студента-практиканта.
3. Актуальність і вмотивованість теми заходу. Відповідність її віковим особливостям, запитам та інтересам учнів. Участь школярів у виборі теми.
4. Чіткість, конкретність формулювання мети заходу, сприйняття її учнями.
5. Доцільність вибору даної форми проведення заходу, її відповідність психофізіологічним особливостям школярів. Врахування можливості активної участі в обраній формі заходу всіх чи більшості учнів.
6. Доцільність вибору місця, часу і тривалості заходу, відповідність їх меті і віковим особливостям школярів.
7. Наявність і продуманість плану чи програми підготовки виховного заходу. Конкретність доручень учням. Активність та ініціативність учнів у процесі підготовки. Рівень розуміння ними змісту організаторської діяльності. Відповідальність за вчасне і правильне виконання доручень. Співробітництво вчителя і учнів у процесі підготовки.
8. Доцільність підбору обладнання, якість оформлення аудиторії.
9. Точність і організованість початку. Мотивація діяльності вчителя й учнів. Прийоми активізації школярів на початку заходу.
10. Змістовність заходу. Достовірність, науковість та емоційна насиченість фактичного матеріалу, зв'язок його з життям, опора на життєвий досвід учнів. Відповідність змісту віковим особливостям учнів. Повнота і послідовність викладу матеріалу.
11. Доцільність відбору методів і методичних прийомів. Наявність елементів дискусії. Використання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації діяльності. Стимулювання діяльності школярів. Раціональне використання наочності, ТЗН. Уважність, дисциплінованість, зацікавленість учнів.
12. Рівень педагогічної майстерності студента-практиканта. Уміння встановити гуманні і демократичні взаємини між усіма учасниками заходу. Стиль педагогічного спілкування. Педагогічний такт. Культура мовлення. Організаторські уміння.
13. Організованість завершення виховного заходу. Участь школярів у підведенні підсумків, прийнятті рішень, виробленні пропозицій, програми дальших дій.
14. Загальні висновки:
  - досягнення мети, реалізація пізнавальних, виховних, розвивальних можливостей заходу;
  - ступінь задоволення учнів проведенням заходу;
  - формуванню яких особистісних рис та якостей особливо сприяло проведення заходу;
  - які почуття формувались у процесі заходу;
  - які можливості для дальшого поліпшення виховної роботи розкриває проведення заходу.

Додаток 6.

Орієнтовна схема звіту про вивчення учнівської групи

1. Загальні відомості про учнівську групу (школа, клас, кількість учнів, статевий та віковий склад, спеціалізація, якщо така існує, тривалість існування групи).

2. Структура класу:

а) офіційна – перелік посад, розподіл обов'язків між ними, система підпорядкування, рівень авторитетності учнів, що займають посади; чим його можна пояснити;

б) неофіційна – її співвідношення з офіційною, популярні, не популярні, ізольовані учні в класі; якості особистості, які найвище оцінюються в групі. Поділ класу на мікрогрупи причини їх існування;

в) взаємовідносини між учнями: емоційний клімат в групі, прояви взаємодопомоги, співвідношення міри вимогливості до себе і до інших, стиль та мотиви спілкування між учнями, особливості відносин хлопчиків і дівчат. Негативні прояви у стосунках: частота та зміст конфліктів, проблема непопулярних та ізольованих членів групи, байдужість один до одного, труднощі в спілкуванні, способи коригування та оптимізації взаємовідносин.

3. Відносини учнівської групи із:

а) вчителем: стиль керівництва класом, його зв'язок із характером учнівських стосунків; характеристика контактів з учнями, рівень авторитетності;

б) іншими учнівськими групами:

– одновіковими (суперництво, співробітництво, доброзичливість, взаємодопомога, стосунки лідерів);

– різновіковими (старшими, молодшими);

в) позашкільними групами (спортивні секції, неформальні угруповання).

4. Спрямованість учнівської групи:

а) учбово-пізнавальна – рівень успішності, дисципліни, знань, ставлення до відмінників, до невстигаючих;

б) професійна – наявність різноманітних форм професійної підготовки, ставлення до них учнів, рівень професійних знань, умінь, навичок та зацікавленості майбутньою професією;

в) егоїстична – перевага особистих інтересів над інтересами групи, низький рівень контактності, обмеженість у спілкуванні в позаурочний час, байдуже ставлення до товаришів;

г) гуманістична – проява взаємодопомоги, зацікавленість справами один одного, змістовні та інтенсивні контакти. Визначити переважаючу спрямованість групи.

5. Висновки: рівень організованості учнівської групи (забезпечує, чи ні самоуправління та самовиховання): – педагогічні засоби підвищення організованості класу та активізації його виховних можливостей.

Методи вивчення учнівської групи

1. Спостереження за певною схемою

2. Соціометрія

3. Референтометрія

4. Опитування (анкета, бесіда, інтерв'ю)

5. Вивчення шкільних та класних документів

Додаток 7.

Методика 1. Соціометрія (Оцінка міжособистісних емоційних зв'язків у групі)

I. Процедура проведення

1. Проводиться з усім класом.

2. Учні записують своє прізвище на окремому аркуші паперу.

3. Нижче пропонується поставити число «1» і поряд записати відповідь на питання типу «З ким би ти хотів відвідати кінотеатр?». «З ким би ти хотів провести дозвілля?». Зміст питання спрямований на виявлення симпатій-антипатій. Зрозуміло, що питання «З ким би ти хотів сидіти під час контрольної роботи або виконувати домашні роботи» для цієї мети не підходять. Необхідно попередити учнів, що кожен може записати будь-яке, але тільки одне прізвище і тільки товариша з свого класу. Переходити до наступного етапу можна коли переконались у тому, що кожен записав обране ним прізвище.

4. Пропонуємо число «2» і поряд записати прізвище ще одного (і не більше) товариша. Переконаємося в тому, що учні встигли записати і дозволяємо назвати ще одне – третє і останнє прізвище товариша із класу.

5. Відповіді збираємо – вони становлять матеріал для подальшої обробки.

II. Обробка результатів

№п/п	Список учнів	Кількість учнів в класі								
		1	2	3	4	5	6	7	...	20
1	Антонов				1		3	2		
2	Андрєєв						3	2		1
3	Бочаров				2	1	3			
4	...									
5	...									
6	Іванов	3	2	1						
7	Петров	1		2		3				
...	...									
20	Санін									
	N=20						12			

Складаємо таблицю. У 1-й колонці – список прізвищ всіх учнів класу. Кількість наступних колонок дорівнює кількості учнів у класі. У цих колонках позначаємо прізвища учнів числами, які відповідають порядку прізвища у списку з 1-ої колонки.

Наприклад, у 1-й колонці прізвище Бочаров розташоване у списку третім, йому відповідає колонка із № 3. Тепер потрібно звернутись до відповідей учнів. Результати кожного опитуваного фіксуємо в таблиці таким чином. Припустимо, Андрєєв назвав послідовно прізвища Іванова, Петрова, Саніна. Обраний 1-м (Іванов) отримує 3 бали, 2-м (Петров) – 2 бали, 3-м (Санін) – 1 бал.

У клітинці на перехресті горизонтального рядка з прізвищем Андрєєв і вертикальною колонкою із № 6, під яким знаходиться в списку прізвище Іванов

ставимо 3 бали. У клітинці на перехресті з вертикальною колонкою №7 (відповідає місцю Петрова) ставимо 2 бали. Аналогічно виставляємо 1 бал Саніну у відповідній клітинці. Таким чином вносимо в таблицю дані всіх опитуваних. Під кожною колонкою, позначеною числами, записуємо суму балів. Припустимо під колонкою 6 записано суму 12 балів. Такі дані підраховуємо для всіх учнів. За їх значенням робимо висновки про соціометричну структуру класу. Учні, які набрали більше ніж $(N + 1)/2$ бал (N – кількість учнів в класі) належать до групи популярних, яка називається «актив», менше – до групи пасивних. Серед активу виділяються 1-2 учні, які набрали максимальну кількість балів. Це лідери або «зірки». Учні, які не отримали жодного балу ізольовані в системі міжособистісних відносин школярів.

Додаток 8.

Методика 2. Оцінка задоволеності відносинами з ровесниками і характером навчальної діяльності

Процедура проведення:

1. Проводиться з усім класом. Кожен учень записує своє прізвище на аркуші паперу. Учням повідомляється, що отримані результати не розголошуються, за них не виставляють оцінок, а потрібні вони для організації цікавої роботи в класі.

2. Кожен учень обирає один з можливих варіантів відповіді:

- 1) повністю задоволений;
- 2) задоволений;
- 3) не задоволений;
- 4) зовсім не задоволений;
- 5) не знаю.

Під № 1 він записує відповідь на питання: Наскільки ти задоволений відносинами з учнями твого класу?

Під № 2 – відповідь на питання: «Наскільки ти задоволений своїм навчанням в школі?».

Обробка результатів:

1. Знайти коефіцієнт задоволеності для всього класу: а) відносинами з однокласниками, б) навчання в школі. Порядок обчислення однаковий:

$$p = \frac{n_1x \cdot 1 + n_2x \cdot 0.5 + n_3x \cdot 0 + n_4x \cdot (-0.5) + n_5x \cdot (-1)}{n}$$

n_1 – кількість учнів, що обрали відповідь № 1 (повністю задоволений);

n_2 – кількість учнів, що обрали відповідь № 2;

n_3 – кількість учнів, що обрали відповідь № 3;

n_4 – " " " " № 4;

n_5 – " " " " № 5;

n – кількість учасників опитування.

2. Оцінка коефіцієнту задоволеності: чим коефіцієнт ближчий до 1, тим вища міра задоволеності даною стороною життя; чим ближчий до (-1), тим нижча міра задоволеності.

3. Висловити пропозиції щодо виховної роботи в цьому класі.

Додаток 9.

Методика 3. Визначення емоційної єдності групи

1. Проводиться з усім класом Виконується кожним індивідуально шляхом запису відповідей на окремому аркуші. Учням повідомляється інструкція:

Мета нашої роботи визначити, який настрій панує у вашому класі. Результати не розголошуються і не оцінюються, а потрібні для організації цікавої роботи в класі. Вам зачитують 14 пар протилежних тверджень. Ви повинні оцінити, до якою з двох протилежних тверджень схиляється ваша думка. Оцінку слід дати шляхом вибору одного з чисел від 7 до 1. Числа мають таке значення: 7(1) – повністю згоден з 1(2)-м твердженням; 6(2) майже згоден з 1(2) твердженням; 5(3) – швидше згоден а 1(2) твердженням; 4 – не згоден із жодним твердженням.

Ваш запис повинен складатись із номера твердження та оцінки до нього. Наприклад, запис 5.6 означає, що до п'ятої пари ви обрали оцінку 6.

1. В колективі переважає життєрадісний настрій.	Переважає песимістичний тон.
2. Між членами доброзичливість у відносинах, взаємні симпатії.	Між членами конфлікти, агресивність, антипатія.
3. Між угрупованнями в колективі існує взаєморозуміння	Угруповання в межах колективу конфліктують.
4. Учням подобається брати участь у спільних справах, разом проводити дозвілля.	Учні уникають участі у спільних справах, неконтактні між собою.
5. Успіхи і невдачі товариша викликають активну співучасть інших.	Члени групи байдужі до справ свого товариша.
6. Взаємовідносини характеризуються підтримкою, критика доброзичливістю.	Члени групи зловтішаються невдачами інших, критика у вигляді явних і прихованих звинувачень.
7. Учні поважають думку один одного.	Учні нетерпимі до думки своїх товаришів.
8. У важких ситуаціях група діє за принципом "один за всіх, всі за одного".	У важких ситуаціях група розгублюється.
9. Успіхи і невдачі групи в цілому кожен член переживає як власні.	Успіхи і невдачі групи не знаходять відгуку у кожного.
10. Група активна, сповнена енергії.	Група пасивна, байдужа.
11. Новачкам група допомагає адаптуватись.	До новачків нерідко виявляється ворожість.

12. Група швидко відгукується, якщо потрібно зробити корисну справу.
13. У групі справедливе ставлення до всіх.
14. Заохочення всієї групи педагогом викликає почуття гордості у всіх.

Групу неможливо організувати на спільну справу, у кожного свої інтереси.

У групі є привелійовані і ті кими нехтують.

До заохочень колективу його члени байдужі.

Обробка:

Знайти суму всіх визначених чисел і розділити її на 14. Це індивідуальна оцінка психологічного клімату учнівської групи. Сума всіх індивідуальних оцінок, розділена на кількість опитуваних – середній коефіцієнт суб'єктивних оцінок. Значення цього коефіцієнту в межах:

а) 1-3,5 – в учбовій групі негативний психологічний клімат. Мають місце байдужість, емоційний дискомфорт, висока конфліктність, відсутність впевненості у своїх товаришах;

б) 3,6-5,4 – невірноважений психологічний клімат: настрої в групі коливаються, взаємні симпатії вибіркові, відсутня емоційна єдність, спостерігаються застійні явища в розвитку групи;

в) 5,5-7,0 – мажорний психологічний настрої. Учні відчувають радість у спілкуванні між собою, відносини будуються переважно на взаємній симпатії, група згуртована, активна, демократична, нормально розвивається.

Додаток 10.

Кам'янець-Подільський
національний університет
імені Івана Огієнка

Банк педагогічного досвіду

Навчально-дослідницька робота

студента _____ курсу _____ факультету
спеціальність _____

Термін виконання _____
Науковий керівник _____

Короткий виклад передового педагогічного досвіду

П.І.П. автора досвіду _____

Посада _____

Адреса школи _____

Тема досвіду _____

Зміст досвіду (короткий 120 слів, не більше 20 рядків опис дій)

_____
_____
_____

Підпис здобувача вищої освіти _____

Підпис наукового керівника _____

Дата « ___ » _____ 202__ р.

Додаток 11.

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид практики)

_____ (назва практики)

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет _____

Кафедра _____

Освітній ступінь _____

Напрямок підготовки _____
_____

Спеціальність _____
(назва)

_____ курс, _____ семестр, група _____

202___/202___ н.р.

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу _____

Печатка

підприємства, організації, установи “ ____ ” _____ 201__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи _____

Печатка

Підприємства, організації, установи “ ____ ” _____ 201__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу _____

Печатка

підприємства, організації, установи “ ____ ” _____ 201__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи _____

Печатка

Підприємства, організації, установи “ ____ ” _____ 201__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Відгук і оцінка роботи студента на практиці

_____

(назва підприємства, організації, установи)

_____

_____

_____

РЕКОМЕНДОВАНА ОЦІНКА «_____»

Керівник практики від підприємства, організації, установи

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Печатка

“ _____ ” _____ 201 __ року

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

_____

_____

_____

Висновок керівників практики від університету про проходження практики

_____

_____

_____

Дата складання заліку “ _____ ” _____ 201 __ року

Оцінка: за національною шкалою _____

(літерами)

кількість балів _____

(цифрами і літерами)

за шкалою ECTS _____

Керівники практики від університету та члени комісії

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

_____

_____

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Титульний лист звіту має такий вигляд:

Звіт	
Студента _____ курсу _____ факультету	
Спеціальності_(шифр, назва)_____	
_____	
(прізвище, ім'я та по батькові)	
про проходження практики в _____	
(назва навч. закладу)	
_____	
(місце знаходження закладу)	
Груповий методист _____	
Керівник практики від	
Кафедри комп'ютерних наук _____	
Керівник практики від	
кафедри педагогіки та управління навчальним закладом _____	
Керівник практики від	
кафедри психології освіти _____	

Схема звіту студента-практиканта.

1. Навчальна робота. Позакласна робота з фаху.

1. Загальні відомості про місце і час проходження практики.
2. Відвідування уроків:
  - а) з спеціальності;
  - б) з інших предметів.
3. Проведення уроків самим студентом:
  - а) кількість проведених уроків, їх критична оцінка:
    - чи вдалось провести уроки всіх основних типів (якщо ні, вказати причину);
    - труднощі, які були при плануванні, у підготовці та в процесі проведення уроку або частини його, як їх подолали;
  - б) засоби, що використовувались для активізації розумової діяльності учнів на уроці;
  - в) які навчальні посібники виготовив, оцінка їх та роль цих посібників на уроці.
4. Перевірка зошитів, письмових робіт, щоденників учнів.
5. Робота з невстигаючими учнями (вказати прізвища).
6. Індивідуальна та диференційована робота з учнями, її результати.

7. Позакласна робота з спеціальності, її зміст (тематика та форми проведення заходів, їх кількість, ознайомлення з роботою гуртка, проведення факультативних занять в школі та ін.).

8. Виготовлення наочності.

9. Труднощі у виконанні завдань практики з навчальної роботи, шляхи їх подолання.

10. Оволодіння уміннями та навичками проведення навчальної роботи.

11. Загальні висновки про навчальну роботу.

II. Виховна робота

1. Клас, за яким закріплений студент.

Прізвище, ім'я по батькові класного керівника.

2. Спостереження за роботою класного керівника, відвідування проведених ним виховних заходів (загальні враження).

3. Відвідування позакласних виховних заходів, проведених іншими студентами (кількість, короткий аналіз).

4. Зміст роботи, проведеної студентом як помічником класного керівника (як класним керівником):

а) вивчення колективу класу та окремих учнів;

б) організація колективних позакласних заходів, тема залікового виховного заходу;

в) керівництво суспільно корисною працею учнів;

г) індивідуальна робота з учнями;

д) робота з батьками учнів.

5. Труднощі у підготовці і проведенні виховних заходів.

6. Ознайомлення із системою виховної роботи школи.

7. Оволодіння вміннями та навичками організації і проведення виховної роботи.

8. Загальні висновки про виховну роботу.

III. Методична робота

1. Бесіди з директором школи, його заступниками, класним керівником та вчителями (вказати теми бесід).

2. Участь у роботі педагогічних рад, методичних секцій та об'єднань.

3. Ознайомлення з документацією та планами роботи школи (вказати конкретно).

4. Вивчення досвіду роботи кращих учителів.

5. Ознайомлення з психолого-педагогічною та методичною літературою під час практики.

IV. Науково-дослідницька робота

1. Тема науково-дослідницької роботи; вивчена література з теми; опис спостережень/експериментів, анкетувань/ за темою дослідження.
2. Теми виступів на методичних семінарах.
3. Банк педагогічного досвіду.

V. Висновки

1. Чим допомогла виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти здобувачу вищої освіти.
2. Позитивне в організації та проведенні практики.
3. Виявленні недоліки (конкретно які), шляхи їх подолання (пропозиції).
4. Пропозиції та висновки щодо підготовки, організації і проведення практики.

Звіт підписує здобувач вищої освіти, підписує та оцінює безпосередній керівник від бази практики, а також підписують керівники практики (від кафедри математики, від кафедри комп'ютерних наук, від кафедри педагогіки та управління навчальним закладом, від кафедри психології освіти) і разом з іншими документами подається на рецензування керівнику практики від університету.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеною завідуючим кафедрою.